

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Клара Асенова Тонева

на дисертацията на

Здравко Валериев Кънев

докторант към катедра „Систематическо богословие“,
Богословски факултет при СУ „Св. Климент Охридски“
на тема:

МЮСЮЛМАНСКАТА ОБЩНОСТ В БЪЛГАРИЯ: МЕЖДУ ТРАДИЦИЯТА И СЕКУЛАРИЗАЦИЯТА (ПРАВОСЛАВНО-БОГОСЛОВСКО ИЗСЛЕДВАНЕ)

за получаване на ОНС „доктор по богословие“
Професионално направление 2.4. Религия и теология
Научна специалност „История на монотеистичните религии“

Здравко Кънев предлага дисертационен труд, който е резултат от научните търсения и стремежа на автора да осмисли и анализира състоянието, процесите, тенденциите на развитие и предизвикателствата пред мюсюлманската общност в България. Съвременното противодействие в религиозен и в обществен план е показател за проблеми, които, според докторанта, е необходимо да бъдат разрешавани чрез думите, чрез словото – мирно и справедливо, а не по пътя на силата и принудата. Това и предполага, и изисква както обективност и задълбоченост, така и добронамерен научен подход при изследването, което, както е видно от изложението на дисертацията, докторантът успешно е постигнал.

За всеки българин, а на фона на проявите на религиозен екстремизъм, и за всеки европеец актуалността на темата е неоспорима. В Увода Здравко Кънев аргументирано привежда своите съображения относно актуалността на темата, които са разгърнати в няколко насоки: проблемът с кораничните текстове, които предпоставят и допускат възможността за радикализиране; полемиката между християнството и исляма, наченала още през VII век; историческото отношение между двете религии в България; вътрешните проблеми в мюсюлманската общност, породени от неясната религиозна и етническа идентичност на някои от вярващите; опасността от радикализиране на част от младите мюсюлмани, и

завършва с констатацията, че актуалността на темата ще е все така валидна, предвид трудността да се открие ефективно решение относно преодоляването на религиозния екстремизъм (с. 8-9). Напълно съм съгласна с докторанта.

Дисертационният труд е в обем от 240 страници и се състои от Предговор, Увод, четири глави, всяка с три параграфа, Изводи след всяка глава, Заключение, Списък със съкращенията, Използвана литература (общ брой 272 книжни тела, от които 249 на кирилица, 23 на латиница, 17 електронни сайта) и Приложения. Библиографията е богата, историографският прочит разкрива много добро ниво на критично четене и осмисляне.

Здравко Кънев си поставя за цел през призмата на История на монотеистичните религии да определи, разгледа и богословски да анализира процесите, които протичат в мюсюлманската общност, защото зад нейната монолитност се открива раздробеност, която, както се разбира от текста, в някои отношения има и възпиращо положително значение.

Задачите, които авторът поставя и изпълнява, са обвързани с поставените цели: откриване и извеждане на причините, които довеждат до активизиране сред мюсюлманската общност; намирането на отговора на въпроса: защо се радикализират някои от мюсюлманите; кои са кораничните податки, обосноваващи подобно поведение, има ли исторически фактори и въздействия, и ако отговорът е „да“, кои и какви са те?

Методологията, заявена от докторанта, е богата: исторически метод, историко-критически, апологетичен, сравнителен, метод на обобщението, светоотечески анализ, а текстът доказва, че Здравко Кънев умело се възползва от така заявената методология.

Първа глава насочва вниманието към т. нар. предислямски период, който е наречен джахилия – времето на прехода от езичество към монотеизъм и ранната история на исляма. Авторът проследява както различните хипотези, така и обективните предпоставки за появата и развитието на исляма и неговите институции, които водят до нов модел на обществена организация. Определено смятам, че първата глава, която дава основополагащите познания за исляма и има

въвеждащ характер, е необходима, защото ислямът като религия е главният фактор, който определя идентичността на мюсюлманите.

Втора глава е посветена на взаимодействието между исляма и другите две авраамични религии – юдаизма и християнството в началото на VII век и то най-вече във византийската литература. Здравко Кънев разглежда текстове на християнски свети отци и автори – полемисти и така проследява християнския диспут с исляма, който е воден главно на доктринално ниво, и в който ислямът е определян като ерес.

В *трета глава* докторантът насочва вниманието си към мюсюлманското вероизповедание в България, което продължава да търси и отстоява своята валидност и легитимност, а централизирането на мюсюлманската общност се постига чрез Главно мюфтийство. Тук докторантът представя и анализира съвременните процеси, които протичат в мюсюлманската общност, търси предпоставките и причините за някои от проявите на ислямския фундаментализъм.

Четвърта глава предлага едно възможно решение за отслабване и постепенно преодоляване на тези тревожни тенденции, а именно чрез религиозно образование, интеграция и провеждането на междурелигиозен диалог.

Дисертацията е богата на теми, които са от интерес и за богословската наука; някои от тях са само маркирани, предвид че са отвъд обсега на разглежданата проблематика, а други са открити като сериозни изследователски ядра. Надявам се и ще се радвам ако по-нататък асистент Здравко Кънев целенасочено ги разработи и обогати: това би било полезно за студентите богослови, за родната ни Църква, а и за обществото като цяло.

Обзорът на някои от явленията и процесите, както и анализът, осъществен от докторант Здравко Кънев са напълно удовлетворителни и отговарящи на изискванията за дисертационно съчинение.

Високо оценявам и опитът за прогнози, направен от докторанта във връзка с динамиката и развоя на разглежданите процеси. Доколкото са точни предложените прогнози, предстои да се разбере; тук е важно и ценно, че опитът на докторанта разкрива задълбоченост, сериозно отношение към изследвания научен проблем, аналитично мислене и способност за извършване на сравнителен анализ.

Езиковата култура на автора е висока, приятно впечатление оставя ясният, чист от паразитни фрази изказ, който е както академично издържан, така и увлекателен за читателя.

Авторефератът отговаря на изискванията, приемам самооценката за научните приноси; докторантът има три публикувани статии, които са пряко свързани с темата на дисертационното съчинение.

Категорично смятам, че докторант Здравко Кънев успешно е постигнал главната цел на своето изследване. Предложеният дисертационен текст е отлична основа и важна отправна точка за последващи изследвания в областта на История на монотеистичните религии.

В заключение: предвид безспорните достойнства на предложената докторска дисертация; системната и сериозна работа на докторант Здравко Кънев през годините на обучение, както и прекрасните ми лични впечатления от него (още като студент и мой дипломант) – почтен, любознателен, задълбочен, последователен и усърден, категорично подкрепям дисертационния труд и неговото по-нататъшно придвижване съгласно установената от правилника процедура.

24. 01. 2022 г.

София

/доц. д-р Клара Тонева/